

LIETUVIŲ KALBA (VALSTYBINĖ)

Valstybinio brandos egzamino vertinimo instrukcija

2008 m. brandos egzaminų pakartotinė sesija

I. SKAITYMO TESTAS

1 užduotis (15 taškų)

Apie kalbos gėdą

Kl. Nr.	Galimi atsakymai*	Vertinimo normos**	Taškai
1		Tinkamai įvardyti 2 kontekstai: <ul style="list-style-type: none">europinis / globalus;vietinis / lokalus / nacionalinis.	2
		Tinkamai įvardytas tik 1 kontekstas.	1
		Atsakyta netinkamai / netiksliai / neatsakyta / atsakant į klausimą vien tik cituojami ištisi sakiniai.	0
2	<i>Su Lietuvos buvimu Europos Sąjungoje ir su apsisprendimu būti lietuviais.</i>	Įvardyta, kad siejama: <ul style="list-style-type: none">vienas kontekstas su Lietuvos buvimu Europos Sąjungoje;kitas kontekstas su noru išlikti lietuviais / su nacionaliniu tapatumu / su nacionaliniu orumu / su lietuvių tautos išlikimu.	2
	<i>Siejamas su Lietuvos buvimu Europos Sąjungoje.</i>	Tinkamai įvardytas 1 kontekstas.	1
	<i>Lietuvių kalbos vartojimo kontekstas susijęs su tuo, kad jis yra „mūsų pačių apsisprendimo būti ar nebūti savimi reikalas“.</i>	Atsakyta netinkamai / netiksliai / neatsakyta / atsakant į klausimą vien tik cituojamas sakinio fragmentas (net jei jis paverstas autorinio sakinio dalimi).	0
3	<i>Kai kalbos vartotojai ima pabrėžti kurį nors vieną kontekstą kito atžvilgiu.</i>	Kai pabrėžiame / sureikšminame kurį nors vieną kontekstą.	1
	<i>Nes jų priešprieša įžiebia ugnį.</i>	Atsakyta netinkamai / netiksliai / neatsakyta.	0

4	<i>Kalba autorius supranta kaip tautinio tapatumo ir atsivėrimo pasauliui būdą.</i>	Parašyta, kad kalba yra tai, kas iš/reiškia / rodo / žymi tautos tapatumą / tapatybę ir leidžia atsiverti / prisistatyti pasauliui.	1
	<i>Kalba leidžia atsiverti pasauliui. „...mūsų kalba – svarbiausias mūsų nacionalinio tapatumo ir mūsų reikimosi pasauliui, mūsų atsivėrimo, mūsų prisistatymo pasauliui, mūsų atvirumo pasauliui ženklas.“</i>	Atsakyta netinkamai / netiksliai / neatsakyta / atsakant į klausimą vien tik cituojamas sakinio fragmentas.	0
5	<i>Tai situacija, kurioje atsiduria kalba, kai žmonės gėdijasi kalbėti savo gimtąja kalba. Tai situacija, kai nebevartojama sava kalba.</i>	Tinkamai apibūdinta: • kalbos gėda suvokiama kaip situacija, kurioje kalba atsiduria dėl lietuvių nenoro / vengimo vartoti gimtąją kalbą / dėl savo tapatybės išsižadėjimo.	1
	<i>Kai popžvaigždės kalba angliškai. „Kai žmogui gėda būti savimi, kai lietuviui gėda kalbėti lietuviškai, kai lietuviui gėda būti lietuviu?“ Kalbai gėda, „kai žmogui gėda būti savimi“.</i>	Atsakyta netinkamai / netiksliai / neatsakyta. Atsakant į klausimą vien tik cituojamas sakiny. Atsakant į klausimą cituojami ištisi prasminiai sakinio fragmentai.	0
6	<i>Autorius pasitelkia pavyzdžių iš pramogų ir mokslo pasaulio.</i>	Pasakyta, kad pavyzdžiai pateikti iš šių 2 sričių: • iš pramogų pasaulio / populiariosios kultūros; • iš mokslo / akademinio gyvenimo.	2
	<i>Autorius pasitelkia pavyzdžių iš mokslo pasaulio ir mokslininkų veiklos.</i>	Tinkamai įvardyta 1 sritis.	1
	<i>Pasitelkia pavyzdžių iš bliuzų tėvynės.</i>	Atsakyta netinkamai / netiksliai / neatsakyta / vien tik cituojama.	0
7	<i>Užsisklendimas nuo kitų kalbų ir kultūrų kelia grėsmę lietuvių kultūrai.</i>	Paaiškinta, kad autorius mano, jog kalbos uždarumas / užsisklendimas nuo kitų kultūrų įtakos kelia grėsmę pačiai lietuvių kultūrai.	1
	<i>Nereikia „kalba naudotis kaip aptvaru nuo kitų kalbų ir nuo kitų kultūrų“.</i>	Atsakyta netinkamai / netiksliai / neatsakyta / vien tik cituojama.	0
8	<i>Demokratinė visuomenė užtikrina laisvę kurti ir gimtąja kalba, ir globaliai erdvei suprantama kalba.</i>	Įvardyti 2 iš šių dalykų: • rūpintis tautos dvasia ir tai perteikti gimtąja kalba; • išreikšti save ta kalba, kurią supranta pasaulis.	2
	<i>Mokslininkas turi akademinę laisvę ir gali kurti gimtąja kalba.</i>	Įvardyta 1 galimybė.	1

	<p><i>Suteikia galimybę skleisti dviem kryptimis.</i></p> <p><i>„...kai žmogus suvokia savo atsakomybę ir pareigą rūpintis visuomenės, savo tautos dvasia ir tą rūpestį perteikia visai visuomenei...“</i></p> <p><i>Tai tokia galimybė, kai žmogus „reiškia save, kai gali kalbėti kita, platesnei visuomenei suprantama kalba“.</i></p>	<p>Atsakyta netinkamai / netiksliai / neatsakyta.</p> <p>Atsakant į klausimą vien tik cituojamas sakiny.</p> <p>Atsakant į klausimą cituojami ištisi prasminiai sakinio fragmentai.</p>	0
9	<p><i>Autorius mano, kad europietiškas ir tautiškas susiję, nes iš skirtingų tautų kultūrų ir randasi pasaulio įvairovė.</i></p>	<p>Tinkamai paaiškinta priežastis, t. y. pasakyta 1 iš šių dalykų:</p> <ul style="list-style-type: none"> • iš skirtingų kultūrų ir randasi pasaulio / Europos įvairovė; • tautiškas neįmanomas be europietiško; • tautinė / lietuvių kultūra visada yra europietiškosios kultūros dalis. 	1
	<p><i>„... globalaus nėra ir negali būti be lokalaus, o lokalus visuomet yra ir bus globalaus dalis.“</i></p> <p><i>Tautiškas neatsiejamas nuo europietiško, „nes lygiai taip pat skirtingi tapatumai sudaro visą globalaus pasaulio įvairumą“.</i></p>	<p>Atsakyta netinkamai / netiksliai / neatsakyta.</p> <p>Atsakant į klausimą vien tik cituojamas sakinio fragmentas (net jei jis paverstas autorinio sakinio dalimi).</p>	0
10	<p><i>Sieja su kiekvieno mūsų kultūra.</i></p>	<p>Parašyta, kad autorius sieja kalbos išlikimą su kiekvieno žmogaus kultūra.</p>	1
		<p>Atsakyta netinkamai / netiksliai / neatsakyta / tik cituojama.</p>	0
11	<p><i>Kalbai dėl mūsų nebus gėda tik tuomet, kai mes patys nesigėdysime gimtosios kalbos.</i></p> <p><i>Kalba bus gyva tol, kol to norėsime mes patys.</i></p>	<p>Pagrindinė mintis suformuluota tinkamai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kalba gyva tol, kol ją vartojame / laikome savo vidinės kultūros dalimi. 	1
		<p>Atsakyta netinkamai / netiksliai / neatsakyta / tik cituojama.</p>	0

* Atsakymai gali būti suformuluoti ir kitais žodžiais.

** Jei į klausimą, kuriuo neprašoma cituoti, atsakyta tik citata, toks atsakymas vertinamas 0 taškų. Jei į klausimą atsakyta tinkamai, bet mintis pagrindžiama dar ir citata, skiriami visi numatyti taškai. Rašybos ir skyrybos (ir citavimo skyrimo) klaidos vertinimui įtakos neturi.

2 užduotis (10 taškų)**Tamsos žydėjimas**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
D	I	B	F	G	E	M	C	L	H

II. KALBOS VARTOJIMO TESTAS**1 užduotis (10 taškų)**

1	vaikystėje	5	įdomumas	9	įvairovė / įvairybė
2	vaizdinius	6	laidos	10	spalvingų / spalvinga
3	atminties	7	tarmė / tartis		
4	giliai	8	sodyboje		

2 užduotis (20 taškų)

1	sėkmės	8	dalimi	15	užgaidoms
2	dabartines	9	savarankiškam	16	pranašesniams
3	pozicijas	10	tikslo	17	veržlumo
4	išvadą	11	veržlūs	18	guolio
5	apdovanotuosius	12	sudėtingesniuose	19	meilės
6	jautrūs	13	procesuose	20	troškimams
7	vienareikšmiu	14	trumpalaikėms		

3 užduotis (20 taškų)

1	rengę	8	aprašinęję	15	suprantama
2	studijavusį	9	pasitelkus / pasitelkiant	16	sukaupęs
3	ėmęsi / imdamiesi	10	gilinamasi / gilintasi	17	kilęs
4	matuojamo	11	pateikdavęs	18	susijęs
5	įdėta	12	būta / esama / buvę / būdave	19	Aiškindamasis
6	pristatomi / pristatyti	13	minima / minėta	20	besirūpinančių
7	gimusiu	14	stovėjusi		

III. RAŠYMO TESTAS

1. Siūlomi sutartiniai klaidų žymėjimo ženklai: **t.** – turinio trūkumas, **s.** – struktūros trūkumas, **gr.** – gramatikos klaida, **st.** – stiliaus ar žodyno klaida, | – rašybos klaida, ✓ – skyrybos klaida.

2. Rašomo teksto apimtis nurodoma užduotyje (250–300 žodžių), jei parašytas **ilgesnis nei 250** žodžių tekstas, likusioje dalyje padarytos gramatikos, rašybos, skyrybos, stiliaus klaidos neskaičiuojamos. Turinys ir struktūra vertinama viso teksto atžvilgiu.

3. Jei parašytas **trumpesnis nei 250** žodžių tekstas, iš galutinių taškų, skiriamų už rašymo testą, sumos atimama atitinkamai taškų:

- 239–220 žodžių tekstas (trūksta 11–30 žodžių), atimamas 1 taškas;
- 219–200 žodžių tekstas (trūksta 31–50 žodžių), atimami 2 taškai;
- 199–180 žodžių tekstas (trūksta 51–70 žodžių), atimami 3 taškai;
- 179–160 žodžių tekstas (trūksta 71–90 žodžių), atimami 4 taškai;
- 159–140 žodžių tekstas (trūksta 91–110 žodžių), atimami 5 taškai;
- 139–124 žodžių tekstas (trūksta 109–126 žodžių), atimami 6 taškai.

4. Jei parašytas 124 ir mažiau žodžių tekstas – darbas nevertinamas (už rašymo testą skiriama **0 taškų**).
5. Už rašymo testą, kurio turinys ir / ar raiška įvertinti 0 taškų, skiriama **0 taškų**.
6. Jei parašytas tekstas neskaidomas į pastraipas, vertintojas tekste rašo būtinos skirti pastraipos ženklą, o parašėje nurodo, kad tai struktūros klaida; jei pastraipa nemotyvuotai išskirta – taip pat struktūros klaida. Jei tarp dėstymo pastraipų yra tinkamos (vieno ar dviejų sakinių) **siejimo** pastraipos, tai nelaikoma klaida.
7. Netikslios (prasmę iškreipiančios) jungimo priemonės tarp sakinių ar pastraipų laikomos struktūros klaida.
8. Gramatikos klaidomis ir stiliaus (žodyno) trūkumais laikytinas žargonas bei atvejai, nurodyti vadovėliuose, žodynuose ir „Didžiųjų kalbos klaidų sąrašė“.
9. Gramatikos, rašybos ir skyrybos klaidos, stiliaus (logikos) trūkumai nedubliuojami, išskyrus atvejus, kai ta pati rašybos klaida pasikartoja bendrašakniuose žodžiuose, pvz., *gryžti, sugryžimas*.
10. Sintaksinės konstrukcijos neišskyrimas arba skyrimas iš vienos pusės laikomas viena klaida.
11. Vertindami skyrybą vertintojai privalo vadovautis *Privalomosios skyrybos taisyklėmis*.
12. Viename sakinyje žymima ne daugiau kaip viena stiliaus (logikos) klaida.
13. Fakto klaida laikoma turinio klaida.

Rašymo testo vertinimo kriterijai ir normos (50 taškų)

I. Turinys: rašymo tikslo bei temos suvokimas ir atskleidimas, teiginių argumentavimas, aiškinimas

Aspektai	Taškai	Aprašai
1. Tema, pagrindinė mintis ir ją pagrindžiantys teiginiai	5	Tema suvokta. Tekstas atitinka rašymo tikslą, situaciją ir adresatą. Aiški pagrindinė mintis ir ją pagrindžiantys teiginiai. (Nėra fakto klaidų.)
	4	Tema suvokta. Tekstas atitinka rašymo tikslą, situaciją ir adresatą. Aiški pagrindinė mintis, stinga prasminių akcentų. (Pasitaiko 1 fakto klaida.)
	3	Tema suvokta per siaurai arba per plačiai, esama nukrypimų nuo temos. Tekstas iš esmės atitinka rašymo tikslą, situaciją ir adresatą. Pakankamai aiški pagrindinė mintis. (Pasitaiko 2 fakto klaidos.)
	2	Tema suvokta iš dalies: bent pusė parašyto teksto susijusi su tema. Tekstas tik iš dalies atitinka rašymo tikslą, situaciją ir adresatą. Nepakankamai aiški pagrindinė mintis. (3–4 fakto klaidos.)
	1	Tema suvokta menkai: mažesnė pusė parašyto teksto susijusi su tema. Tekstas beveik neatitinka rašymo tikslo, situacijos ir adresato. Neaiški pagrindinė mintis. (5–6 fakto klaidos.)
	0	Užduotis, tema nesuvokta. / Rašinys parašytas visai kita, nei nurodyta, tema. (7 (ir daugiau) fakto klaidos.)
2. Teiginių argumentavimas, aiškinimas	5	Argumentai svarūs – tinkami ir išsamūs; jie rodo, kad mokinys gerai suvokia problemos esmę. Tinkamai remiamasi lietuvių literatūra (ir kita kultūrine / visuomenine patirtimi).
	4	Argumentai pakankamai svarūs – tinkami ir beveik visi išsamūs. Remiamasi lietuvių literatūra (ir kita kultūrine / visuomenine patirtimi).
	3	Ne visi argumentai svarūs – ne visi tinkami ir ne visi išsamūs. Stengiamasi remtis lietuvių literatūra ar kita kultūrine / visuomenine patirtimi.
	2	Mėginama argumentuoti, tačiau dominuoja bendro pobūdžio aiškinimas, stinga specifškumo. Remiamasi daugiausia asmenine patirtimi.
	1	Mažesnėje teksto dalyje (vienoje pastraipoje) stengiamasi argumentuoti, aiškinti. Remiamasi tik asmenine patirtimi.
	0	Teiginiai neargumentuojami.
Iš viso	10	

II. Raiška**2.1. Teksto struktūra**

Aspektai	Taškai	Aprašai
1. Įžanga ir pabaiga	3	Yra tinkama turinio ir struktūros atžvilgiu įžanga ir pabaiga: <ul style="list-style-type: none"> • įžangoje pristatoma problema ar mokinio pozicija; • nėra dvigubos įžangos; • pabaigoje apibendrinamos viso teksto mintys; • pradžia ir pabaiga proporcingos dėstymo atžvilgiu.
	2	Yra įžanga ir pabaiga, bet kuri nors dalis turi trūkumą.
	1	Yra įžanga ir pabaiga, tačiau abiejose esama trūkumų / yra tik viena dalis.
	0	Nėra nei įžangos, nei pabaigos / yra viena iš struktūrinių dalių, bet ji turi daug trūkumų.
2. Teksto nuoseklumas, vientisumas, dėstymo pastraipų struktūra	5	Tekstas vientisas, nuoseklus, logiškai siejamos pastraipos, nėra nemotyvuotų pasikartojimų. Visos dėstymo pastraipos aiškios, tinkamos struktūros (yra pagrindinis teiginys, jis pagrindžiamas, nėra su pastraipos teiginiu nesusijusių sakinių).
	4	Ne daugiau kaip 2 trūkumai.
	3	3–4 trūkumai.
	2	5–6 trūkumai.
	1	7–8 trūkumai.
	0	Nepaisoma struktūros reikalavimų. Dėl nuoseklumo trūkumų tekstą sunku suprasti. 9 ir daugiau trūkumų.
3. Pavadinimas	2	Pavadinimas perteikia teksto pagrindinę mintį, originalus, patraukiantis skaitytojo dėmesį.
	1	Pavadinimas atitinka teksto temą, neutralus.
	0	Pavadinimas neatitinka temos, turinio / cituojama įvesties formuluotė / nesuformuluotas pavadinimas.
Iš viso	10	

2.2. Stilius ir žodynas

Aspektai	Taškai	Aprašai
Bendrųjų stiliaus reikalavimų laikymasis	10	Kalbinė raiška atitinka rašymo situaciją ir žanrą. Kalba aiški, logiška, sklandi, glausta, nepastebėta ryškesnių stiliaus trūkumų. Žodynas tinkamas ir pakankamas. Ne daugiau kaip 2 trūkumai.
	9	Ne daugiau kaip 4 trūkumai.
	8	5 trūkumai.
	7	6 trūkumai.
	6	7 trūkumai.
	5	Kalbinė raiška iš dalies atitinka rašymo situaciją ir žanrą. Mintys formuluojamos nevisiškai aiškiai, kai kuriuos teksto fragmentus dėl stiliaus trūkumų sunku suprasti. Žodynas patenkinamas, rašantysis nepakankamai jaučia stilistinius žodžių atspalvius, todėl žodynas ne visada vartojamas tinkamai. / 8–9 trūkumai.
	4	10–11 trūkumai.
	3	12–13 trūkumų.
	2	14–15 trūkumų.
	1	Kalbinė raiška menkai atitinka rašymo situaciją ir žanrą. Kalba nesklandi, mintys formuluojamos neaiškiai, dėl to didesnę teksto dalį sunku suprasti. Žodynas skurdus, dažnai vartojamas netinkamai. / 16–17 trūkumų.
	0	18 ir daugiau trūkumų.
Iš viso	10	

2.3. Gramatikos normų laikymasis

Aspektai	Taškai	Aprašai
Gramatinių konstrukcijų ir formų taisyklingumas, sudėtingumas, įvairumas	10	Gramatinės konstrukcijos ir formos įvairios, sudėtingos; vartojamos tikslingai ir taisyklingai. Ne daugiau kaip 2 klaidos.
	9	Ne daugiau kaip 3 klaidos.
	8	4 klaidos.
	7	5 klaidos.
	6	6 klaidos.
	5	Gramatinės konstrukcijos ir formos įvairios, tačiau dažniausiai nesudėtingos; jos vartojamos tikslingai ir pakankamai taisyklingai. Arba yra 7–8 klaidos.
	4	9 klaidos.
	3	10 klaidų.
	2	11 klaidų.
	1	Dažniausiai vartojamos tos pačios nesudėtingos gramatinės konstrukcijos ir formos. Jos dažnai netaisyklingos ir vartojamos netikslingai. Arba yra 12–13 klaidų.
	0	14 ir daugiau klaidų.
Iš viso	10	

2.4. Rašyba ir skyryba

	Taškai	Aprašai
Rašybos ir skyrybos taisyklių laikymasis	10	Rašyba ir skyryba taisyklinga. 1–2 klaidos.
	9	3–4 klaidos.
	8	5–6 klaidos.
	7	7–9 klaidos.
	6	10–12 klaidų.
	5	13–15 klaidų.
	4	16–18 klaidų.
	3	19–20 klaidų.
	2	21–24 klaidos.
	1	25–27 klaidos.
	0	28 ir daugiau klaidų.
Iš viso	10	

RAŠYMO TESTO VERTINIMAS

Kriterijus	Maks. taškų skaičius	Vertintojų skirti taškai		
TURINYS	10	I	II	III
STRUKTŪRA	10			
STILIUS IR ŽODYNAS	10			
GRAMATIKA	10			
RAŠYBA IR SKYRYBA	10			
Taškai, atimami už nepakankamą žodžių skaičių	-1/-2/-3/-4/-5/-6			

Taškų suma	50			
-------------------	-----------	--	--	--